

Odziv iz Krajne.

Slogom rastu male stvari,
Jal i nazlob vse pokvari.

Concordia res parvae cresunt,
Discordia magna dilabuntur.
Narodna ilirska poslovica.

Sonet.

Palc butaro debelo óče pravi
Med sabo v kregu sinam prelomiti;
Ker moč vsa njih zastonj je, to storiti,
Zažuga zvezo zloš'ne jim k njih slavi.

K edinosti budé enake správi
Možjé nas tudi serdno znameniti,
In mor'mo jim hvaležno oznaniti,
De dati želimo slovó zmešnjavi.

Pa kaj? — le voljo — brez moči — imamo,
Mogočnost le spodtikleje vse zmaga,
Šlap zmožnost céla je vožilo samo.

T'dej perdobiti skušajte veljáke,
De zlošino razšir'jo od Muz prága
Do Slave matere pokrajne vsake! —
Krájničan.

Perva odgoja otrokova.

(Spisal Jos. Ciperle.)

2.

Rojstvo otrokovo je jako važen dogodek v družini. Znanci in sodniki prihajejo iz vseh kotov, ogledovat ga. In očetova skerb je spet, da se prišleci dostojno pogosté, in da se tako praznuje novorojenčev prihod v solzno dolino. Vse vošči srečo očetu in materi. Vse je veselo, in najbolj oče, kajti on je središče vseh zdravlji in napitnic.

Možjé pijó, in ženske obkolé materino postelj. Novorojenec se občuduje na vso moč.

„Glejte ga, kako lep je! Vsa očetova podoba, kakor bi ga izrezal iz očeta!“ — taki in enaki vskliki se čujó iz ust iznenadenih Evinih hčérá.

Gorjé onemu, ki bi dvomil, da ni otrok očetu podoben! Kako bi ga zavernile te strokovnjakinje! — „Kaj veste vi možje o tem“, — bi dejale, — „ves čas se ne brigate za otroka in mé — oj mé, vboge ženske, se moramo same truditi in vbijati ž njim“.

In ali bi ne bilo razžaljivo za očeta, ako bi se mu reklo kar v obraz, da novorojenec ni njegova podoba?

Vendar pisalec teh verst si ne more kaj, da bi ne odgovoril na te ábotne terditve ženskih, in če mu tudi oné rekó stokrat, da nič ne vé o tem. Poslušajte tedaj! To je gotovo in resnično, da ima novorojeno dete podobo človeško, a drugega nima nič. Deni dva novorojenca v eno posteljico in pokaži ju kakemu tujemu človeku. Pokaži mu tudi njune stariše, in ne bo ti znal določiti, čegavo je to ali ono dete. Se vé, starim znankam in prijateljicam starišev je lahko razodeti to važno novost, da je otrok vsa očetova podoba.

Družinske podobnosti tedaj še ne najdemo na novorojencu. A še več. Pri rojstvu celó ne moremo določiti, bo li ostal otrok sploh bel, kajti otroci zamorcev so tudi takoj po rojstvu belkasti. Čez nekaj dni še le dobi koža svojo pravo barvo, vendar je celó pri belih otrocih v prvem letu bolj rudeča, nego pozneje. Za tem se začne razvijati tudi družinska podobnost. A poterpeti se mora celó par let, preden zamoremo reči: ta otrok je podoben temu in temu.

Čez par let tedaj zamoremo še le čestitati očetu k njegovi „podobi“. Vendar do takrat je dolgo, in vmes se rodi lahko že druga „podoba“, in prva se pozabi malo.

In bodočnost otrokova? Komú ni pri serci? In kako bi se ne debatiralo ravno o tem predmetu največ pri rojstvu otrokovem? Oče ima se vé zmiraj svoje muhe, a mati ima svoje misli, in prijateljice so ž njo vedno enih misli. „Oj, iz tega otroka bode enkrat še kaj velicega, to se vidi na njem že zdaj!“ — tako se prorokuje, in stariši so kar gineni.

Da bi se le trudil otrok, postati kaj velicega. Ako ima dobre protektorje, bo postal tudi brez truda. Gorje mu, če jih nima: moral se bode truditi, a postal ne bo nič.

Na misel mi pride ravno, kar sem bral nekoč o nemškem kritikarju Westu: „Moja mati“, — tako piše West o samem sebi — „je zmiraj rekla, da sem kar vstvarjen igrati visoko nalogo na sveti. Ko nekoliko odrastem, smo igrali otroci neko igro na domačem gledališči. Jaz sem imel tudi svojo nalogo; a reči moram, da ji nisem bil na noben način kos. To je bila moja prva naloga, in že to sem igral slabó. Nadaljevanje si lahko misliš, dragi bralec.“

Nespametno je tedaj odmeniti otroka prehitro za kakov stan. Nasledki temu so jako žalostni. Otrok pride v ljudsko šolo. Sto- in stokrat je že čul doma: ti bodeš rokodelec. Otroku miglja tedaj v eno mér rokodelski stan pred očmi. Šola se mu zdi le ovira, kajti ko bi je ne moral obiskovati prej, bi bil lahko davno že pomagač, ali celó mojster. Šola je tedaj njegova nadloga, in rokodelstvo, ktereга se bode šel učiti, cilj in konec vsega njegovega mišljenja.

In nekteri stariši so tudi taki, da govoré tako-le: „Ako sem se naučil jaz brez šole svojega rokodelstva, ako sem postal jaz brez šole hišni gospodar in mojster; čemu je treba mojemu sinu šole!“

Nimam veselja, niti namena razpravljati na tem mestu potrebnosti in koristi šole. Začnimo govoriti o čem drugem.

Drugi otrok je namenjen za študije. Ali ima tudi glavo za to, ali ne, na to se ne gleda preveč. Deček gre študirat. Preteče prvi semester, nadopolni študent je padel; enako se mu prigodi še par semestrov. Kaj storiti s skaženim študentom? Hajdi domú, tam se naj trudi v potu svojega obraza na njivi; ali hajdi ž njim k rokodelstvu. Stariši so neskončno žalostni, otrok tudi ni vesel, njegovi sorodniki so nezmerno blamirani, in one rojstvene prerokovalke zmigajo z rameni, ter reko: „Mu že ni bilo dano!“ — To je vse.

In koliko enacih izgledov je še. Zato, razumni oče, ne glej niti na desno, niti na levo. Stavi otroku najviši cilj pred oči, ki ga more doseči. Naj se mu približa, kolikor je mogoče, naj ga skuša doseči z vsemi močmi. Ta cilj bodi, naj bode popolen človek. Podučí ga pred vsem o dolžnostih in krepostih človeških; glej, da jih ne pozná samó, naj jih tudi izpolnjuje. In potem ga pusti študirat, a to le, ako ima tudi glavo za to.

S prezgodnjim in neprimernim študiranjem ga samo spačíš.

(Dalje prih.)

Poučevanje v naravoslovji.

Pervi dan.

I. Gorkota ali toplota.

Da ljudje in živali žive, da rastline in zeli rasto, da se voda v oblake zbira, in zopet na zemljo pada, in se po zemlji pretaka, to učini toplota; brez nje bi postala vsa zemlja ledena gruda.

V telesih se nahaja toplota prekrita ali vezana, in o njej se pričamo, ako jo na razne načine razvezemo. — Gorkote ne vidimo, ne slišimo, tudi je ne vohamo, a čutimo jo. Telesa in stvari različno čutimo, kolikor imajo namreč oproščene toplotne snovi. Telo, katero ima obilo te snovi, imenujemo vroče; a tisto, ki ima le malo take snovi, je mlačno. — Mnogo teles, kedar se močno razgreje, začne se svetiti, to pa je ogenj, nastane pa, kedar se svetloba spoji ali zveže s toploto. Tudi terhljen les in nekateri žužki so v temi svetli (n. p. kresnica, stonoga i. dr.) a to se sveti, ker ima fosfora v sebi. Telesa, ki nimajo nikakoršne občutne toplote, so merzla. Mraz tedaj ni samostalna snov, ampak je le pomanjkanje toplote. Ker je tedaj toplota v raznih telesih le vezana, tedaj nastane vprašanje, kako se da razvezati ali obuditi in izvabiti?